

Iwona Sakowicz

Uniwersytecka historia w Jerozolimie¹

Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie (Hebrew University of Jerusalem) jest drugim najstarszym uniwersytetem w Izraelu (po Izraelskim Instytucie Technologicznym w Hajfie). Został założony w 1918 r., a działalność rozpoczął w 1925, jeszcze w okresie trwania mandatu brytyjskiego w Palestynie. Wśród pierwszych członków zarządu uniwersytetu wymienić można Alberta Einsteina, Zygmunta Freuda, Martina Bubera i Chaima Weizmanna². Dzisiaj jest to uczelnia umieszczana w pierwszej setce międzynarodowych rankingów uniwersyteckich³. Ośmiu naukowców będących absolwentami lub profesorami Uniwersytetu Hebrajskiego otrzymało nagrodę Nobla.

Na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie studiuje 23 tys. osób (przy ponad 300 tys. studentów w całym Izraelu w policealnych lub wyższych szkołach państwowych i prywatnych)⁴. Większość izraelskich studentów rozpoczyna studia dopiero po zakończeniu obowiązkowej służby wojskowej – trzyletniej dla mężczyzn, a dwuletniej dla kobiet. Można spotkać na izraelskich uczelniach nielicznych młodszych studentów, którzy odroczyli służbę (zazwyczaj w ramach programu „Atuda”). Podpisywali oni umowy z jednostką wojskową, która zobowiązywała się do opłacania czesnego przez cały okres trwania studiów w zamian za późniejszą, dłuższą służbę na stanowisku wymagającym specjalnych kwalifikacji.

W ostatnim dziesięcioleciu w systemie edukacyjnym Izraela obserwuje się istotne zmiany. Podobnie jak w Europie, studenci coraz bardziej zainteresowani są studiami zawodowymi, a mniej klasycznymi przedmiotami akademickimi. Wyższa edukacja, mimo że płatna, jest popularna – ponad połowa Izraelczyków pomiędzy 20. a 24. rokiem życia studiuje lub uczy się⁵.

¹ Artykuł został napisany na podstawie doświadczeń autorki na stanowisku profesora Uniwersytetu Hebrajskiego, zdobytych w toku zajęć prowadzonych w roku akademickim 2012/2013.

² O początkach uniwersytetu i jego dalszym rozwoju zob. *The History of the Hebrew University of Jerusalem: origins and beginnings*, red. S. Katz, M. Heyd, Jerusalem 1997. Książka została wydana w języku hebrajskim, w związku z czym autorka składa podziękowania prof. Yohananowi bar Yafe z Hebrajskiego Uniwersytetu w Jerozolimie za tłumaczenie fragmentów.

³ Według *Academic Ranking of World Universities*, przygotowanego w 2014 r. przez *Shanghai Ranking Consultancy*, Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie jest usytuowany na 70. pozycji (<http://www.shanghairanking.com/World-University-Rankings/The-Hebrew-University-of-Jerusalem.html> [dostęp: 28 X 2014]).

⁴ „Jerusalem Post”, 26 X 2014. Dane dotyczące liczby studentów na Uniwersytecie Hebrajskim podano według informacji zamieszczonych na stronie internetowej uczelni: <http://new.huji.ac.il/en/list-page/450> [dostęp: 28 X 2014].

⁵ <http://www.oecd.org/edu/EAG2012%20-%20Key%20Facts%20-%20Israel.pdf> [dostęp: 28 X 2014].

Warunkiem przyjęcia na jakąkolwiek uczelnię izraelską jest – poza maturą – zaliczenie testu psychometrycznego. Obejmuje on trzy części: matematykę (myślenie logiczno-arytmetyczne), rozumowanie werbalne oraz język angielski. Test można zdawać w kilku językach (hebrajskim, rosyjskim, arabskim, francuskim, hiszpańskim) oraz powtarzać go dowolną liczbę razy. Uzyskanie odpowiedniej punktacji umożliwia podjęcie wybranych studiów.

System studiów w Izraelu jest oparty w dużej mierze na wzorcu anglosaskim, gdzie kształcenie podzielone jest na stopnie: licencjacki, magisterski i doktorski. Studia pierwszego stopnia na Uniwersytecie Hebrajskim trwają trzy lata – podobnie jak na większości uniwersytetów izraelskich. Cechą charakterystyczną studiów licencjackich w Jerozolimie jest ich dwuprzedmiotowość. Aby ukończyć studia, należy zebrać 120 punktów, po 60 punktów z każdego kierunku⁶. Studia magisterskie w Izraelu trwają dwa lata. Na większości uniwersytetów (w tym również w Jerozolimie) dostępne są dwa rodzaje kursów magisterskich: kończące się napisaniem pracy oraz kursy pozbawione takiego obowiązku. Studia pierwszego rodzaju skierowane są do studentów zainteresowanych dalszą karierą naukową – studiami doktoranckimi.

Studia na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie są w dużym stopniu zdecentralizowane i rozbite pomiędzy poszczególne wydziały i katedry, a także instytuty i szkoły. Kierunek historii nie jest przypisany wyłącznie do Katedry Historii (*Department of History*). Programy kształcenia o profilu historycznym oferują również inne katedry Wydziału Humanistycznego, stąd istotne znaczenie ma przyjęta specjalizacja.

Curriculum studiów na kierunku historii składa się z części obowiązkowej oraz części do wyboru. Student planuje swoje studia, korzystając (według potrzeby) z pomocy doradcy. Jeżeli w ofercie brakuje wystarczającej liczby zajęć do wyboru, studenci poszukują na innych kierunkach. Stąd też na zajęcia prowadzone przez Katedrę Historii i Kultury Polskiej uczęszczali studenci różnych kierunków oraz stopni. Prowadziło to do sytuacji wymagających szybkiej reakcji, gdy w grupie znajdowali się zarówno studenci znający podstawy historii, jak i osoby, dla których była to *terra incognita*.

Katedry Wydziału Humanistycznego na Uniwersytecie Hebrajskim oferują studia w zakresie całej ludzkiej cywilizacji podzielonej na cztery obszary kulturowe: cywilizację żydowską, narody i kultury Bliskiego Wschodu, tzw. cywilizację zachodnią, czyli Europę i świat atlantycki, oraz kultury kontynentu azjatyckiego. Wydział podzielony jest na katedry, ale dodatkowo istnieją również szkoły, których celem jest koordynacja badań w najważniejszych dyscyplinach humanistycznych, takich jak: sztuka, historia, język, literatura, filozofia i religia. Na Wydziale Humanistycznym istnieje ponad dwadzieścia katedr, które prowadzą zajęcia. Większość z nich oferuje możliwość studiowania również historii, ale ograniczonej do poszczególnych krajów lub regionów. Katedra Studiów Hiszpańskich i Południowoamerykańskich (*Spanish and Latin America Studies*) ma w ofercie historię Ameryki Łacińskiej, zarówno prekolumbijskiej, jak i kolonialnej, wraz z językiem hiszpańskim lub innym romańskim. Również Katedra Studiów Islamskich

⁶ Dwa punkty przyznawane na uczelniach w Izraelu odpowiadają trzem punktom ECTS.

i Bliskowschodnich oraz Katedra Studiów Wschodnioeuropejskich prowadzą zajęcia z historii poszczególnych regionów.

Katedra Historii na Uniwersytecie Hebrajskim oferuje studia licencjackie i magisterskie. Specjalnością katedry jest szeroko pojęta historia Europy. Program nauczania w obu przypadkach opiera się na podziale historii na dwa okresy: przed-nowożytny (pre-modern) oraz nowożytny. Studenci samodzielnie układają sobie program, wybierając jeden okres. Historię można studiować jako przedmiot główny (*major*) lub dodatkowy (*minor*).

Na studiach licencjackich na pierwszym roku do obowiązkowych należą dwa przedmioty: *wprowadzenie do historii globalnej* oraz *zawód historyka*. Studenci historii muszą również wybrać dodatkowo przedmioty z listy: dwa z historii pozaeuropejskiej oraz dwa dotyczące historii Żydów. Można je zamienić na kurs drugiego języka europejskiego dla początkujących. Na trzecim roku studiów wymagane jest rozliczenie pracy licencjackiej (dla chcących kontynuować studia II stopnia) lub dwóch prac seminaryjnych.

Specyfiką studiów magisterskich na historii jest podział na studia o charakterze naukowo-badawczym oraz ogólnym. Wspólna podstawa programowa obejmuje zajęcia z historiografii i metodologii oraz seminaria. Od studentów zajmujących się badaniami oczekuje się istotnych prac seminaryjnych. Studenci o profilu ogólnym zamiast prac muszą odbyć większą liczbę zajęć z puli wydziałowej.

Na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie nie istnieje praktyka obrony prac licencjackich czy magisterskich. Oba typy studiów najczęściej kończą się egzaminem, uzależnionym (pisemny bądź ustny) od zwyczajów obowiązujących w poszczególnych katedrach oraz rodzaju studiów.

Studenci izraelscy są starsi niż młodzież na uczelniach europejskich. Z tego powodu są bardziej zdeterminowani i aktywniejsi na zajęciach. Wydają się zdecydowanie bardziej zainteresowani osiągnięciem wyznaczonych zadań programowych. Niejednokrotnie zdarza się, że studenci przerywają wykład, jeżeli czegoś nie rozumieją.

Praca ze studentami w Izraelu nie różni się od pracy w Polsce. Te same typy zajęć – wykład, ćwiczenia, seminarium – determinują stosowanie określonych metod. Pracę ułatwia bogata infrastruktura techniczna uczelni oraz bardzo dobrze wyposażona biblioteka. Sylabusy przygotowywane przez wykładowców są umieszczane na stronie internetowej uniwersytetu. Nie przekraczają one dwóch stron i zawierają krótki opis planu zajęć wraz z literaturą i ewentualnymi wymaganiami dodatkowymi. Pracownicy dydaktyczni uniwersytetu zobowiązani są do odbywania konsultacji w podobnym zakresie jak na uczelniach polskich.

System nauczania na Uniwersytecie Hebrajskim w Jerozolimie oparty jest na zasadzie, że uczenie się powinno dominować nad nauczaniem. Głównym celem staje się przygotowanie studentów do pracy zawodowej oraz dostosowanie do potrzeb otwartego rynku pracy. Humanistyka, zarówno w Jerozolimie, jak i na innych uniwersytetach izraelskich, zaczyna być traktowana po macoszemu⁷. Z powodu ograniczeń budżetowych uczelnie dokonują dotkliwych cięć na wydziałach i katedrach humanistycznych. Podobnie jak na całym świecie, elektronika, ekonomia i biotechnologia górują nad historią.

⁷ Dziennik „Haaretz”, 30 VIII 2013 .

Summary

The Hebrew University in Jerusalem is a leading Israeli university. It is usually ranked one of the World's Top 100 universities. The Hebrew University of Jerusalem offers an impressive number of undergraduate (BA) and postgraduate studies (MA) in the fields of humanities, social sciences, exact sciences and medicine. History is one of the subjects taught at the Hebrew University, both as a major and minor. It can be done at the History Department and also at other departments at the Faculty of Humanities. Israeli students are active and hard working. Unfortunately like everywhere else in Europe due to budgetary constraints the Hebrew University in Jerusalem cuts funding for humanist subjects.